

A MAGYAR GAZDÁK AZ ERDÉLYI MENEKÜLTEKÉRT

Írta: dr. Czettler Jenő, egyetemi tanár, országgyűlési képviselő.

1916. augusztusában lobogó tűzként futott a hír az országon végig, hogy Románia orvul megtámadta hazánkat és Erdélyt rabolva, gyújtogatva foglalta el a védtelen határszéli községeket és városokat. Az erdélyi magyarság vasúton, gyalog, szekereken menekült csekély holmijával, jószágaival, amelyeknek nagy része útközben pusztult el. A hatóságok utolsó pillanatig nem hittek a hitszegésben. Ezért, dacára az erdélyi politikusok figyelmeztető szavának, utolsó pillanatig otthonmaradásra hívták fel a szerencsétlen lakosokat s ezért volt oly nagy meglepetés a román betörés s a pánik emberéletben és vagyonban ezért követelt olyan nagy áldozatot. Menekültek ezrei és ezrei ruházat, betevő falat, ágynemű nélkül kerestek hajlékot s a kormány hivatalos úton, a társadalom közreműködése nélkül, képtelen lett volna megoldani elhelyezésük kérdését. A magyar nemzet ebben az időben már oly nagy erőfeszítést tett pénzben és véráldozatban az ország területi épségéért, hogy a segítő kéz nem a fölöslegből, hanem a saját szájától elvont falatokból adhatott. És mégis, a legelső szóra megmozdult minden illetékes tényező, hogy hajlékot, eleséget biztosítson a reménytelenül menekülteknek. Soha a magyar szolidaritás olyan lélekemelő nagyságban nem mutatkozott, mint 1916. őszén. Soha a magyar társadalom annyira egységes nem volt a sorsüldözöttek istápolásában, mint a szorongattatások ezen nehéz óráiban. Hogy más társadalmi osztályok mit tettek az erdélyi menekültekért, arról nálamnál hivottabbak fognak megemlékezni. Én csak arról szólhatok, amit saját szememmel láttam és tapasztaltam, mint a *Darányi Ignác* vezetése alatt álló *Magyar Gazdaszövetség* egyik szerény munkatársa. Akkoriban ez volt a legnagyobb gazdaszervezet, több mint háromezer kispasztortület,

gazdakört és szövetkezetét egyesítvén kötelékében. *Darányi Ignác* főknívelésügyi minisztersége még elevenen élt a kiskgazdák emlékezetében, amikor 1916. szeptember 2-án a Szövetség hivatalos lapjában, a »*Gazdaszövetség*«-ben felhívása megjelent az ország összes szövetkezeteihez és gazdaköreikhez, hogy az erdélyi menekültek érdekében *erdélyi napokat* rendezzenek, pénzadományokat gyűjtsenek s az állásnélküli menekülteket gazdaságokban elhelyezzék. *Darányi* szavára megindult a kiskgazdák nagy mozgalma és az ország minden részéről érkeznek a jelentések, hogy az erdélyi napok eredményeképpen fillérenként gyűlik a pénz, felajánlják a hajlékokat, élelmiszert, ruhaneműt. A Magyar Gazdaszövetség lapjában díjtalan munkaközvetítést rendez be a menekültek elhelyezése érdekében és egész tisztikarát beállítja az ügyszolgálatába. Az ország összes gazdaköreiből és szövetkezeteiből jönnek a megkeresések, hogy a 18 éven aluli és 50 éven felüli menekültek közül mennyi volna gazdaságokban alkalmazható. A Magyar Gazdaszövetség fokozott munkával bonyolítja le a jelentkezők elhelyezését. Tekintettel arra, hogy az erdélyi kiskgazda főleg állattenyésztésből él, a legtöbb menekült magával hozta állatait is. Takarmány és istálló nélkül ezek a biztos pusztulásnak, vagy elkótyavetyélésnek lettek volna kitéve s éppen ezért a Szövetség nemcsak a földművelésügyi minisztériumot, hanem a kötelékébe tartozó összes gazdaköröket és szövetkezeteket megkereste, hogy a gazdák minél több szarvasmarhát vállaljanak el takarmányozásra az erdélyi állatállományból, esetleg hogy a városba menekülő erdélyiek kitűnő fajta szarvasmarhaállományából minél többet vásároljanak meg illő áron, hogy ez az állatállomány a gazdaközönség kezén maradjon s így az elprédálástól és a levágástól megmeneküljön, mert az első napok nagy ijedelmében potom pénzen vesztették el az erdélyi menekültek fajállataikat.

Úgy a munkára való elhelyezés, mint az állatértékesítés, helyesebben vagyonmentés igen szép sikereket mutatott fel. De még ennél is impozánsabb volt a kiskgazdák áldozatkészsége a ruha- és pénzadomány gyűjtése terén, amelyet a Gazdaszövetség cikkei és gyűlései állandóan figyelmébe ajánlottak a gazdáknak. A pénzadományok — mint kiskgazdák fillérei — harminckétezerkétszázhatvanegy korona

81 fillért tettek ki, mai pénzértékben majdnem hatszáz milliót. Ha figyelembe vesszük, hogy az ország már akkor is meglehetősen súlyos anyagi helyzetben volt s ez az összeg fillérenként gyűlt össze, a magyar kisközgazdasági önzetlenségének szebben beszélő szobrot nem lehetne állítani, mint ez a néhány sor, amelyben a rövid három hónap alatt összegyűlt pénz hatásáról beszámolunk. A magyar állam bizonyára többet is áldozott az erdélyi menekültekért. Bankok, iparvállalatok, nanybirtokosok kétségkívül súlyosabb pénzösszegekkel iparkodtak enyhíteni az erdélyi menekültek nehéz sorsán. De ennek az összegnek felhasználásával ruházathoz juttatott ezerszáz erdélyi gyermek, továbbá a közvetlenül pénzügyi segítséget nyertek, valamint azok is, akik a magyar falu vendégszeretetét élvezték, sokáig visszagondolnak erre a magyar áldozatkésztségre és unokáiknak is elmondják, hogy a magyar kisközgazdasági nem feledkezik meg testvéreiről a bajban s annak támogatására, segítségére a jövőben is számíthatnak, ha vészes felhők tornyosulnak Erdély ege felett.